

людства — на зміну біосфери. Під впливом наукової думки та стану людської праці біосфера переходить до нового стану — у Ноосферу¹².

Отже, у генезисі людства простежуємо не лише природну закономірність, а й природний смисл, що полягає в кардинальному посиленні впорядкованості світу. Наразі можна з певністю вести мову про те, що Ноосфері, за В. Вернадським, ще належить реалізуватися, принаймні нині виразні лише окремі з її елементів. Водночас спрощенням було б приписувати вченому погляд на Ноосферу як на нездійснений, ідеальний стан. Ні, Ноосфера — це процес трансформації біосфери, перехід її в якісно інший стан, котрий, зрозуміло, не може відбутися раптово, а може й не відбутися взагалі. В. Вернадський зазначав: "Можна вважати, що в межах 5—7 тис. років, дедалі зростаючи в темпах, відбувається безперервне створення Ноосфери та міцно — в основному без руху назад, але із зупинками, які стають дедалі меншими — відбувається зростання культурної біогеохімічної енергії людства"¹³.

Ноосфера — це царство Розуму. У такому контексті її розглядав В. Вернадський, вона суголосна з тисячолітніми пошуками "ідеального суспільства", мріями про "золоте століття" в історії людства. Але це не стан, а процес творення, тому Ноосферу можна й треба будувати вже нині. Науковець постійно наголошував, що для зміцнення Ноосфери важлива не лише наукова робота, створення нових центрів пізнання, енергійне поширення та поглиблення народної освіти, а й формування демократичних і соціальних організацій людей, тобто проведення роботи, яку не обмежують ані національні, ані державні кордони, — **роботи з досягнення всепланетного єднання людей**.

Слід наголосити, що для В. Вернадського Ноосфера постає і як окреме природне тіло, і як особливий стан біосфери. Це означає, що поза біосферою мрії про Ноосферу є абсурдними, а тому стійкий розвиток людства може відбуватися лише за умови збереження ідентичності біосфери.

(Далі буде)

Надійшла до редакції 20 жовтня 2023 року

КНИГОЗНАВСТВО. ВИДАВНИЧА СПРАВА

УДК 347.781.031:347.121.2](477)(045)
DOI: 10.36273/2076-9555.2023.10(327).9-19

Михайло Онищук,
кандидат історичних наук, доцент,
завідувач відділу моніторингу ЗМІ Книжкової палати України,
e-mail: zmi@ukrbook.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-002-1340-1538>

Лариса Татарінова,
старша наукова співробітниця
відділу моніторингу ЗМІ Книжкової палати України,
e-mail: larysa@i.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-002-7950-7773>

Авторське право: боротьба з піратством і плагіатом у цифрову добу (морально-психологічний аспект)

У статті розглянуто особливості дотримання законодавства у сфері авторського права у цифрову добу. Зауважено, що в інтернет-мережі з'являється дедалі більше сторінок із вільним доступом до творів, авторські та майнові права на які належать видавцям чи окремим авторам. Практика використання безоплатного вмісту у видавничому світі набула поширення задовго до цифрової революції, зокрема й до появи інтернету.

Акцентовано на головній проблемі, з якою сьогодні стикається видавничий сектор: піратський вміст і продукти створюють пряму конкуренцію видавництву та гальмують розвиток інтелектуальної власності. Підсумовано, що рівень піратства у видавничій галузі відчутно зріс упродовж останніх чотирьох років, особливо після перших карантинів пандемії COVID-2019. Станом на травень 2020 р. піратство у видавничій сфері перевищувало кіноіндустрію та стало другим за обсягом медіасектором цифрового піратства після телебачення.

¹² Вернадский В. И. Биосфера. Москва : Мысль, 1967. 376 с.

¹³ Там само.

Наголошено, що пошук ефективних методів боротьби з онлайн-піратством електронних книг і плагіатом є нагальною проблемою, від розв'язання якої залежить існування авторства як професії, глобальний розвиток культури та розквіт однієї з головних галузей креативної економіки країн світу — видавничої індустрії.

Ключові слова: авторське право; майнові права; плагіат; інтелектуальна власність; піратський вміст; піратство у видавничій сфері; корупція; несанкціоноване розповсюдження; торент-завантаження; захист авторських прав у цифрову добу

Постановка проблеми. Щороку видавнича індустрія втрачає сотні мільйонів доларів через піратство, а автори — дохід від роялті¹. Є чітка кореляція між падінням прибутку від праці автора та зростанням піратських онлайн-каналів, які поширюють і продають нелегальні копії електронних книг та інші інформаційні продукти. Ставки ще вищі для авторів-самовидавців, які поширюють свої твори переважно або виключно в інтернеті. В основі систематизації комплексу прав, що їх охоплює поняття "авторське право", лежить поділ на *майнові* та *немайнові*. Ці два види прав відрізняються один від одного тим, що майнові права автор може передати третій особі, а немайнові — є його невід'ємними правами, а отже не можуть бути передані будь-кому іншому.

Проблема захисту інтелектуальної власності, а по суті, проблема створення умов для розвитку інтелектуальних здібностей людини, надзвичайно актуальна для українського суспільства. Від порушення права інтелектуальної власності до незаконного використання матеріальної — один крок. Корупція, хабарництво, крадіжки, зловживання владою сьогодні стали проблемою виживання української нації в умовах війни. Світова спільнота, яка в такий складний час надає суттєву матеріальну і військову допомогу нашій державі, не може погодитися з тим, щоб Україна й надалі залишалася корумпованою державою, а гроші платників податків багатьох країн розкрадалися.

Пошук рішення та запровадження дієвих форм, способів і методів захисту авторського права, інтелектуальної власності й майнових прав усіх творців, які беруть участь у видавничому процесі, є нагальною потребою для України. В сучасних умовах захист інтелектуальної власності має сприяти розв'язанню проблеми захисту й матеріальної власності. Авторське право, як і право на приватну власність має бути кардинально переглянуто та адаптовано до сучасних умов.

Аналіз досліджень і публікацій свідчить, що в Україні досліджувалися проблеми авторського права та захисту інтелектуальної власності.

¹ Будь-який платіж, отриманий як винагорода за використання або за надання права на використання об'єкта права інтелектуальної власності.

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського щомісяця видає інформаційно-аналітичний дайджест, в якому розглядаються проблеми інтелектуальної власності [1].

У 2018 р. BBC News Україна присвятила значеній проблемі оглядову статтю, в якій йшлося про те, що через звинувачення у плагіаті пішов у відставку президент Угорщини, залишився без роботи міністр оборони Німеччини, звільнився головний рабин Франції [2].

Плагіат і піратство стали однією з найвиразніших ознак корумпованості українського суспільства, на чому наголошено у статті В. Іваненка [3].

Поняття, види та причини плагіату, правові, морально-етичні проблеми, регулювання плагіату, особливості журналістської діяльності в інтернет-медіа викладено у статті О. Кузнецової [4].

Проблеми авторського права досліджено в підручниках і навчальних посібниках В. Семківа, Р. Шандра, С. Бондаренка, Т. Вахонєвої, у багатьох навчально-методичних виданнях і наукових публікаціях [5].

Водночас, на наш погляд, в Україні бракує матеріалів, в яких проблему піратства та плагіату було б розглянуто в аспекті морально-психологічного сприйняття суспільством цих негативних явищ, його реакції, ухвалення рішень найвищими органами влади щодо фактів плагіату, а проблему авторського права — у контексті корупції, хабарництва, крадіжок, зловживання владою тощо.

Під час дослідження автори статті спиралися на потужну вітчизняну законодавчу базу у сфері авторського права та проблем інтелектуальної власності. Це Закон України "Про авторське право і суміжні права"; загальне законодавство України у сфері інтелектуальної власності; спеціальне законодавство України у сфері авторського права та суміжних прав; міжнародні нормативно-правові акти у сфері інтелектуальної власності, а також Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав інтелектуальної власності" [6].

Інформаційною базою дослідження також слугували статистичні матеріали та доповіді Міжнародної асоціації видавців (ІРА), дослідження Асоціації американських видавців (ААР),

компанії Muso, що опікується проблемами захисту від піратства, звіти дослідницького ресурсу Statista, матеріали наукових конференцій, попередні дослідження авторів, довідкова та реферативна література з порушеної проблематики.

Мета статті — дослідити аспекти дотримання законодавства у сфері авторського права у цифрову добу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблеми, пов'язані з виникненням, становленням, розвитком і захистом авторського права та інтелектуальної власності у світі, надзвичайно складні й багатогранні. Вони перебувають на стику таких понять, як право, мораль, психологія, економіка, етика, журналістика, політологія тощо, а також потребують ґрунтовного вивчення, врахування особливостей історичного розвитку певної нації чи спільноти. Кожна країна може стати об'єктом окремого наукового дослідження з цих проблем. Моральність і людський інтелект, як переконує розвиток суспільства, сьогодні є головними чинниками цивілізаційного поступу. Створення сприятливих умов для ефективної реалізації авторського права та захисту інтелектуальної власності становить головне завдання для забезпечення прогресивного розвитку всіх сфер життя й діяльності людини.

Авторське право — це галузь цивільного права та права інтелектуальної власності, що регулює відносини, які виникають у зв'язку зі створенням і використанням творів науки, літератури і мистецтва, захищає особисті (немайнові) і майнові права авторів та їхніх правонаступників [7].

Термін "авторське право", або копірайт (copyright), буквально перекладається як "право копіювати". Це одна зі сфер інтелектуальної власності, що охоплює торгові марки, патенти та комерційну таємницю. Сьогодні авторське право фактично поширюється на будь-які результати творчої діяльності, зокрема й комп'ютерні програми, бази даних, фільми, фотографії та скульптури, архітектурні проєкти, рекламні проєкти, карти й технічні креслення.

Порушення авторського права (контрафакція; піратство, якщо йдеться про порушення майнових авторських прав) — дії, спрямовані на протиправне використання об'єктів права інтелектуальної власності, що належать іншим особам, умисно вчинені особою, яка розуміє протизаконний характер цих дій.

Плагиат, згідно зі ст. 50 Закону України "Про авторське право і суміжні права", — це "оприлюднення (опублікування) повністю або частково чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору" [8].

Плагиат — це привласнення авторства, використання чужого твору без посилання на автора, недобросовісне запозичення фрагментів творів, що належать іншому автору [9].

Передумови захисту авторського права знаходимо вже у Біблії. Разом із законодавством релігійно-обрядового характеру Біблія засвідчує кількатисячолітній розвиток правничої ідеології та містить юридичні настанови цілком матеріального світу. Однією з юридичних норм Біблії можна вважати Божу заповідь "Не вкради" (Повторення Закону 5:19, Вихід 20:15). Слід звернути увагу на те, що ця заповідь поширюється не тільки на матеріальні речі, а й на речі нематеріального світу. Красти — це не давати іншим те, що по праву їм належить: позбавляти заробітку, приховувати прибуток, відмовляти у визнанні, забирати час, порушувати інші права [10].

Міжнародну співпрацю у сфері охорони та захисту авторського права було започатковано ще в середині XIX ст. на основі укладання двосторонніх угод. Кожна країна має власне внутрішнє законодавство щодо авторського права, яке поширюється на її громадян, а також на процедуру використання іноземного вмісту у своїй країні. Це дає змогу творцям і власникам вмісту в усьому світі та громадянам багатьох країн користуватися захистом авторських прав в інших державах.

Серед прав, які власники авторських прав мають на свої твори, є виключне право відтворювати, розповсюджувати та — щодо певних творів — публічно виконувати чи демонструвати твір. Права, які регулює ЗУ "Про авторське право і суміжні права", дають змогу власникам авторських прав контролювати використання своїх творів, а також отримувати грошову чи іншу вигоду від використання своїх творів.

Авторське право також захищає права на посилання та цілісність для авторів творів візуального мистецтва.

Інтелектуальна власність — комплекс прав на результати розумової діяльності людини в науковій, художній, виробничий та інших сферах, які є об'єктом цивільно-правових відносин у частині права кожного володіти, користуватися й розпоряджатися результатами власної інтелектуальної, творчої діяльності [11].

Боротьба з піратством — це запобігання будь-якому несанкціонованому розповсюдженню, викраденню, відтворенню, копіюванню, виконанню, зберіганню та продажу або іншому використанню інтелектуальної власності, захищеної законом про авторське право.

Основними проблемами, що перешкоджають ефективній боротьбі з піратством і плагіатом в Україні, на наш погляд, є психологічні й ментальні особливості нашої нації, нехтування законами й принципами моралі, недосконалість категоріального апарату, брак політичної волі української еліти сформулювати та впровадити в життя національну концепцію розвитку нашої держави в сучасному світі.

Ці проблеми притаманні не лише Україні й виникли дуже давно. Наприклад, одну з найперших судових справ щодо порушення авторських прав було розглянуто близько 600 р. н. е. в Ірландії за фактом незаконного копіювання рукопису під назвою *The Cathach*. Через цю справу навіть точилася війна, тому піратство, особливо у видавничій галузі, має давню історію [12].

Використання безоплатного вмісту у видавничому світі є практикою, що набула поширення задовго до цифрової революції, зокрема й до появи інтернету. Найпростіший і найтрадиційніший спосіб — посторінково копіювати вміст книги з допомогою технічних пристроїв. Однак ще до появи фотокопіювальних машин є задокументовані випадки, коли книги копіювали від руки, а згодом — з використанням друкарської машинки.

Головна проблема, з якою сьогодні стикається видавничий сектор, полягає в тому, що піратський вміст і продукти створюють йому пряму конкуренцію [13]. Важко точно підрахувати, скільки доходів видавці та автори втрачають через інтернет-піратів. Згідно з інформацією Асоціації американських видавців, у США видавці всіх категорій щорічно зазнають збитків від піратства на суму від 80 до 100 млн дол. І ця оцінка, найімовірніше, занадто занижена. Лише цього року Muso, одна з багатьох компаній із захисту від піратства, видалила понад 580 тис. незаконних файлів, захищаючи права клієнтів-видавців. "Навіть за низької оцінки, маємо не менше 100 завантажень на файл, мабуть, середній файл завантажують 300 разів — це потенційно майже 60 мільйонів завантажень", — констатує менеджер компанії К. Андерсон [14].

Завдяки вільному доступу до несанкціонованих джерел стало надто просто ділитися матеріалом, захищеним авторським правом, без згоди власника, а видавці мають проблеми із захистом інтелектуальної власності. Це призводить до суттєвих збитків як для видавців, так і для авторів, спричиняє морально-психологічні травми. Втрати доходів від піратства для видавничої галузі є надзвичайно великими.

Як неавторизовані цифрові копії книг потрапляють у спільний доступ? Наприклад, до того, як ресурс Pottermore розпочав випускати електронні версії книг Дж. Ролінг про Гаррі Поттера, пірати відривали корінці та сканували сторінки, щоб створювати PDF-файли, а потім публікували їх в інтернеті.

Загалом є три найпоширеніші методи завантаження піратського цифрового контенту: одноранговий обмін файлами, або "торент-завантаження", через такі відомі американські сайти, як *The Pirate Bay*, *Kickass Torrents* і *Torrentz*; "кіберблокери" хмарних сховищ, як-от *MEGA share* і *TUEBL (The Ultimate EBook Library)*; сайти для онлайн-читання на кшталт *OnRead.com*. Онлайн-сховище дешеве, до нього легко отримати доступ, а швидкість інтернету настільки висока, що можна читати навіть на мобільних пристроях.

Іншою перевагою нелегальних завантажень є простота їх використання, коли читачам не потрібно вводити номер кредитної чи бібліотечної картки. Одне натискання миші — і продукт миттєво доступний для читання, тоді як юридично захищені еквіваленти часто є громіздкими та незручними. Вважаємо, що розвиток послуг у книжковій галузі подібно до сервісу *Netflix*, тобто через підписку, може протидіяти цьому явищу.

Дієвим методом також є зняття блокувань із керування цифровими правами (*Digital Rights Management, DRM*) в електронних галереях та інших електронних копіях.

Як боротися з книжковим піратством у видавничому середовищі? Наприклад, у США ці завдання вирішує Гільдія авторів — найстарша та найбільша професійна організація письменників, яка обстоює свободу слова, захист авторських прав і пропонує комплексне розв'язання проблеми інтернет-піратства, що допомагає захистити творчий ринок, не перешкоджаючи цифровим інноваціям.

Гільдія авторів вважає, що пошук ефективного рішення для запобігання онлайн-піратству електронних книг є нагальною потребою для виживання авторства як професії та для розквіту різноманітної та яскравої літературної культури. Щоб здолати ці проблеми, Гільдія авторів активно працює в кількох напрямках, зокрема:

1. *Лобіює посилення законів і законодавчих реформ для боротьби з піратством.* Протягом багатьох років організація наполягала на реформуванні Закону США "Про захист авторських прав у цифрову епоху" (*Digital Millennium*

Copyright Act, DMCA), щоб вимагати від інтернет-платформ і служб знаходити, видаляти та не зберігати піратський вміст. У червні 2020 р. Гільдія дала свідчення Комітету з інтелектуальної власності Сенату США щодо шкідливого впливу піратства на авторів і подала список запропонованих змін до DMCA.

2. Підтримує розширення ролі федеральних правоохоронних органів у боротьбі зі злочинними порушеннями авторського права та виділенням фінансових ресурсів спеціально для розслідування й судового переслідування злочинних мереж книжкового піратства.

3. Бере участь у цивільних судових процесах проти відомих піратських мереж. Наприклад, організація сприяла поданню позову проти Kiss Library, злочинної піратської мережі, яка продає електронні книги через вебсайти, створені начебто як законні магазини електронних книг, що призвело до закриття сайту та арешту його активів.

4. Передає скарги щодо піратських груп і вебсайтів до юридичних відділів пошукових систем, сайтів соціальних мереж та інших онлайн-платформ, якщо вони не вилучають правопорушні матеріали або не забороняють доступ до них, не закривають піратські облікові записи та облікові записи повторних порушників.

5. Проводить вебінари та публікує пости в блогах щодо поширення піратства й заходів, яких автори можуть вжити, аби захистити свою інтелектуальну власність, співпрацює з іншими письменницькими організаціями, торговими групами та видавцями у сфері розроблення стратегій і рішень [15].

З розвитком цифрових технологій книговидання зазнало значних змін. Попри те, що сучасні технологічні можливості зробили літературу доступнішою, вони зумовили й розквіт піратства. У видавничій галузі це явище набуло помітного розвитку упродовж останніх чотирьох років, причому значний сплеск відбувся після перших карантинів пандемії COVID-2019. Зокрема, у травні 2020 р. піратство у книговидавничій галузі переважало показники кіноіндустрії та стало другим за обсягом медіасектором цифрового піратства після телебачення.

Нині явище піратства поширене не лише у видавничій сфері, а охопило й галузь патентів, брендів, торгових марок, товарних знаків тощо. "...У 2020 році загальна вартість контрафактної продукції, що продається у всьому світі, перевищила 1,8 трильйона доларів... За даними MarkMonitor, зараз 47% брендів втрачають про-

дажі через підробку. З них кожен третій повідомив про падіння доходу на 10% і більше. Дослідження MarkMonitor також показало, що 58% опитаних компаній бачать лише погіршення ситуації протягом наступних п'яти років, оскільки фальсифікатори стають все більш витонченими, а криза вартості життя переконує більше споживачів шукати дешевші варіанти. Однак MarkMonitor також виявив, що падіння доходів від продажів, яке мають гарантувати виробники одягу, є не лише результатом навмисних покупок підробок. Те саме дослідження показало, що 45% споживачів у Великобританії, США, Франції, Німеччині та Італії дедалі більше стурбовані тим, що вони ненавмисно купують підробку..." [16, с. 2].

Боротьба з піратством у видавничій справі, як переконує світовий досвід, потребує чимало зусиль на різних рівнях, насамперед законодавчому. Через поширення несанкціонованих копій творів в інтернеті автори потребують допомоги, оскільки стурбовані тим, що видавці не в змозі захистити їхні права. Проте й великі видавництва стикаються із зазначеними проблемами, особливо враховуючи обсяги книг, які вони випускають, а незалежним видавцям бракує ресурсів чи знань, щоб самостійно розв'язати це питання. Надійні, законодавчо підтримані методи боротьби з піратством дедалі частіше розглядають як додаткові важелі захисту для видавця.

Окрім таких технологічних рішень, як керування цифровими правами (DRM) [17], є чимало простих і частково безоплатних способів запобігти цифровому піратству. Окремі з них передбачають використання сповіщень Google, участь в онлайн-форумах, публікацію повідомлень DMCA та використання служб боротьби з піратством.

1. Сповіщення Google — безоплатна служба, що дає змогу відстежувати згадки в інтернеті імені чи твору автора. Власник прав отримує сповіщення електронною поштою, коли його контент з'являється на неавторизованих сайтах і можете швидко вжити заходів із його видалення.

2. Приєднання до форумів. Багато онлайн-форумів і спільнот присвячено боротьбі з цифровим піратством. Авторі діляться досвідом, порадами та стратегіями протидії незаконному використанню творів, а також створюють мережу підтримки один одного.

3. Надсилання повідомлень DMCA. Закон США "Про захист авторських прав у цифрову епоху" (DMCA) дає авторові право вимагати видалення піратського вмісту з вебсайтів чи резуль-

татів пошуку. Згідно з положеннями закону видавці та автори можуть надсилати сповіщення про видалення на піратські вебсайти чи пошукові системи, у яких розміщено правопорушні матеріали чи посилання на них.

4. *Антипіратські послуги.* Постачальники можуть сканувати інтернет-ресурси та надсилати повідомлення про видалення. Доступні платні послуги, які допоможуть захистити авторський твір від піратства, наявні й безоплатні варіанти [18].

Приклади боротьби з піратством і плагіатом в Україні. У вітчизняному сегменті інтернет-мережі щодня з'являються сайти з творами, права на які належать видавцям чи окремим авторам. Проте найактуальнішою є проблема появи піратських сайтів серед ресурсів із підручниками. Щоб знайти потрібну книгу, достатньо лише скористатися пошуковиком, який надасть посилання на десятки інтернет-сайтів із несанкціонованим вмістом, на кшталт Pidru4niki, GDZ4YOU, 4book.org, shkola.in.ua тощо. Власники піратських ресурсів позиціонують себе волонтерами, які піклуються про суспільне благо, надаючи вільний доступ до знань, але насправді поширюють контрафактний вміст і непогано заробляють на рекламі, яку розміщують на сайті.

Користуючись безкарністю, сайти з несанкціонованим контентом завдають збитків видавцям електронних книг, порушують принципи здорової конкуренції на видавничому ринку та гальмують розвиток цифрового книговидання в Україні.

Боротьба з піратством потребує нагальних систематичних заходів, хоча вже маємо поодинокі позитивні приклади, коли за судовим рішенням видавці змусили піратів видалити несанкціонований вміст і сплатити великий штраф. Одним із них є мирова угода, яку 06.11.2019 затвердив Київський апеляційний суд у справі між видавцем (ТОВ "Учбово-видавничий центр "Школяр") і громадянином (власником піратського сайту): відповідач був зобов'язаний не відтворювати та не розповсюджувати 8 підручників, майнові права на які належать видавництву, та сплатити 250 тис. грн штрафу [19].

Проте поодинокі зусилля потребують багато часу, коштів на ведення судового процесу та залучення фахівців.

Спільну основу з піратством має плагіат. Запозичення ідеї без згоди автора створює значні проблеми і в науковій сфері. Відомі численні факти, коли плагіат виявляють у

дисертаційних дослідженнях, бакалаврських і магістерських роботах, наукових пошуках і відкриттях.

Порівняльний аналіз вітчизняного та закордонного досвіду боротьби з плагіатом доводить, що ця проблема актуальна для кожної країни, але реакція суспільства, дії правоохоронних органів та органів влади — різні. Для порівняння наведемо приклади боротьби з плагіатом у Німеччині та Україні.

Широкий розголос у медіа ФРН дістала так звана "справа Гуттенберга про плагіат", що стосувалася юридичної дисертації колишнього федерального міністра оборони Німеччини Карла-Теодора цу Гуттенберга. Громадськість країни активно публічно обговорювала факт плагіату в лютому 2011 р., що призвело до скасування докторського ступеня та відставки посадовця впродовж двох тижнів у березні того самого року. 27 лютого 2011 р. Німецька рада з питань культури висловила занепокоєння, "що справа Гуттенберга призведе до ще більшого зростання піратства творів, захищених авторським правом в Інтернеті" і розкритикувала тодішню канцлерку за те, що вона підтримує "піратського федерального міністра оборони" [20].

У травні 2011 р. комісія Байройтського університету, на юридичному факультеті якого Гуттенберг здобув докторський ступінь, з'ясувала, що він мав намір ввести її в оману через характер і масштаби плагіату. Прокуратура м. Гофа визнала кримінальні порушення авторських прав у 23 текстових уривках, а в листопаді 2011 р. закрила розслідування за умови виплати 20 тис. євро некомерційній організації [21].

Впливовий західнонімецький журнал Spiegel у статті під заголовком "Справа Гуттенберга про плагіат" наголошував, що Карл-Теодор цу Гуттенберг скопіював десятки уривків інших авторів для докторської дисертації. Спочатку він відкидав цю критику як "незрозумілу", але пізніше був змушений визнати "серйозні помилки" і зрештою пішов у відставку з посади міністра оборони [22].

Якщо німецьке суспільство сколихнулося від повідомлення про випадок із федеральним міністром оборони Гуттенбергом, який завершився відставкою, то в Україні знайшли асиметричне рішення: міністр освіти і науки О. Лісовий, якому теж висунули звинувачення у плагіаті, залишився на посаді, а відтепер кожен науковець може відмовитися від наукового ступеня, якщо у праці буде виявлено плагіат.

Цікавими, на наш погляд, є результати аналізу відгуків українців на статтю журналістки Я. Осадчої "Науковці знайшли нові епізоди плагіату у дисертації міністра Лісового", опубліковану в "Українській правді" 28.03.2023. Авторка констатує, що науковці виявили нові епізоди плагіату в дисертації міністра освіти і науки України, наводить певні висловлювання та позиції, конкретні факти запозичення матеріалів. І що? Коментарі до статті вражають цинізмом... Наприклад: "А наші науковці хоч щось уміють робити, крім того, щоб шукати плагіат? Та й науковцями вони ставали так само. Хто перевіряв їхні роботи? Що зробили вони для науки?"; "Ксіва виявилася ненадійною, а тут і механізм з'явився — можна здати без наслідків". Інший "вболівальник за науку" запитує: "Цікаво, чи знаходили ці пошукувачі плагіат у Шмигала і попередників, включно з "професором?" [23].

Коментарі зайві. Нагадаємо, що колишнього міністра освіти і науки С. Шкарлета також звинувачували у плагіаті, він неодноразово ставав лауреатом премій "Академічна негідність", "Плагіатор року" тощо. Велика кількість освітян позитивно сприйняли відставку С. Шкарлета та пов'язували з цим надії на позитивні зміни в галузі.

Міністерство освіти і науки своєю "інноваційною діяльністю" й раніше буквально блокувало підготовку професорсько-викладацького складу закладів вищої освіти до нового навчального року. Зокрема, напередодні початку навчання Міністерство надсилає вишам методичні й інші рекомендації, які полягають в тому, щоб повністю переробити всі плани, програми, навчально-методичні матеріали лише за формальними ознаками: поміняти місцями графі планів і програм, врахувати певну особливість поточного моменту тощо. Перероблення величезного масиву теоретично-навчальної бази за формальними ознаками настільки завантажує професорсько-викладацький склад, що зовсім не залишає часу на відпустку й підготовку до нового навчального року, а на наукові дослідження й поготів. А проведення наукових досліджень — це норма для американських і західноєвропейських університетів, головний сенс їх існування та діяльності.

Кандидатуру нового міністра О. Лісового парламент підтримав конституційною більшістю голосів. Сподіваємось, що новий міністр освіти і науки України дотримає своєї обіцянки: "Триматися за формальні для себе статуси не збираюся. Набагато важливіші реальні справи та дії".

Як сказали б сьогодні давні греки, "сучасна дійсність ніщо у порівнянні з віртуальною реальністю". Виникають численні запитання: чи справді настільки хворе наше суспільство, якщо в ньому відбуваються такі явища?; чи це стосується тільки галузі освіти та науки, окремих особистостей?; яка межа толерантності українців до порушення чужих прав та присвоєння чужої власності?; як довго авторське право й інтелектуальна власність, так само як корупція, хабарництво й крадіжки, становитимуть привілей купки жалюгідних злиднів? На жаль, запитань більше, ніж відповідей. І ми ще довго ходитимемо замкненим колом, якщо нехтуватимемо нормами честі, совісті й моралі.

Порівняння наведених прикладів, а саме громадське обговорення у ФРН та Україні можливого плагіату високопосадовців, свідчить про контраст морально-психологічного сприйняття суспільством однієї і тієї самої проблеми. Якщо в Німеччині дискусії з цього питання точилися фахово, без емоцій і впродовж двох тижнів було ухвалено рішення про відставку з посади федерального міністра оборони Гуттенберга, то в Україні соціальні мережі були заповнені протилежними емоціями, атаками на науковців, образами тощо. І було знайдено асиметричне рішення — міністр залишився на посаді! Більше того, відповідні зміни внесено Постановою Кабміну від 19.05.2023 № 502. Зокрема, Порядок присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затверджений постановою Кабміну від 17.11.2021 № 1197 доповнено розділом "Добровільна відмова від наукового ступеня". Отже, було ухвалено рішення про те, що особа, яка має науковий ступінь доктора філософії чи доктора наук, може добровільно відмовитися від нього, подавши до МОН заяву в довільній формі, засвідчену нотаріально [24].

Помилятись можемо і ми, автори цієї публікації, можливо і ви, шановні читачі, небайдужі до цих проблем. Не помиляється той, наголошує народна мудрість, хто нічого не робить. Ми не судові експерти за спеціальністю 13.1.1. "Дослідження, пов'язані з літературними та художніми творами та інші". Головним мотивом пропонованої статті є роздуми про те, як громадяни сприймають факти нехтування нормами законів, принципами моралі, дотримання стандартів розвитку суспільства і реагують на них. А залежно від цього, на наш погляд, і вирішуватимуться проблеми боротьби з піратством і плагіатом у цифрову добу.

У нашій країні є сили, які справедливо й критично оцінюють факти недобросовісної конкуренції у сфері інтелектуальної власності. Для колективної системної суспільної боротьби з піратством Українська асоціація видавців і книгорозповсюджувачів запропонувала створити на базі Міністерства культури та інформаційної політики України міжвідомчу групу з подолання піратства у видавничій сфері. Фахівці асоціації розробили проекти змін до законів України "Про захист прав споживачів" та "Про авторське право і суміжні права", в яких передбачено жорсткіші норми покарання за виготовлення та розповсюдження піратської продукції.

Головні завдання групи, яка має складатися з представників Асоціації, працівників Міністерства культури та інформаційної політики, МВС, прокуратури та фіскальних служб, передбачено в проекті: перевірка вебсайтів і полиць книгарень щодо контрафакту, формування та оприлюднення "чорних списків" піратів, підготовка звернення до правоохоронних органів у разі виявлення прав порушення інтелектуальної власності, а також проектів змін і доповнень до чинних законів тощо [25].

Це та сама діяльність, яку від 1912 р. проводить Гільдія авторів США. Організація набула значного досвіду у сфері захисту авторського права. Вивчення та впровадження практичних заходів зарубіжних країн у боротьбі проти піратства та плагіату сприяли б швидшому та ефективнішому вирішенню цієї проблеми в Україні.

Висновки. Питання захисту авторського права в контексті боротьби з піратством і плагіатом у цифрову добу надзвичайно складні й багатогранні. Вони потребують глибокого та системного наукового осмислення, практичної реалізації й удосконалення законодавчої бази, залучення громадської думки, врахування морально-психологічного аспекту.

Піратство у видавничій сфері — проблема не нова, але у цифрову добу вона виявилася найбільш масштабною та системною. Головна загроза піратства полягає в тому, що контрафактний вміст створює пряму конкуренцію книговидавничій діяльності, що ґрунтується на законодавчій базі. Щороку навіть найвідоміші видавництва світу втрачають сотні мільйонів доларів від реалізації піратських копій, а автори — дохід від роялті. Є чітка кореляція між падінням прибутку від праці автора та зростанням піратських онлайн-каналів, створених для поширення та продажу нелегальних копій електронних книг. Ставки ще вищі для авторів-само-

видавців, які поширюють свої твори переважно або виключно в інтернеті.

Доступність несанкціонованих джерел суттєво спрощує шляхи поширення творів, захищених авторським правом, без згоди власника, натомість видавцям ускладнює захист своєї інтелектуальної власності.

Пошук ефективних рішень і методів боротьби з піратством є нагальним завданням для виживання авторства як професії, насичення ринку різноманітною літературою та для розквіту культури загалом. Одним із дієвих напрямів є посилення законів та їх правозастосування, надсилання скарг на інтернет-платформи у відповідні служби чи органи захисту правопорядку.

Окрім технологічних рішень, як-от керування цифровими правами (DRM), є багато простих і безоплатних способів протидії цифровому піратству. Окремі з цих методів передбачають використання сповіщень Google, участь в онлайн-форумах, публікацію повідомлень DMCA та використання інтернет-служб із боротьби з піратством.

Протистояння піратству та його викоренення потребує негайних системних дій. Одним із ефективних заходів вважаємо ініціативу Української асоціації видавців і книгорозповсюджувачів, члени якої запропонували створити на базі Міністерства культури та інформаційної політики України міжвідомчу групу з подолання піратства у видавничій сфері. Але, на жаль, ця ініціатива поки що не знайшла підтримки у високих коридорах влади.

Попередній аналіз свідчить, що загалом в Україні сформовано потужну законодавчу базу, створено відповідні державні структури й громадські організації. Водночас не всі вони сумлінно виконують свої завдання й функції, як, власне, "недопрацюють" й органи судової системи: НАБУ, САП, Генеральна прокуратура. Відвертий цинізм окремих політиків і державних діячів, підміна вікових традицій та звичаїв українського народу сьогодні викликає у простих людей справедливе запитання: "Де та межа, за якою буде покладено край зловживанням совістю, гідністю та порядністю людини і що для цього слід зробити?"

Фахівці у сфері авторського права слушно зауважують, що разом із дотриманням букви закону, важливу роль у розв'язанні порушених проблем відіграють норми моралі та журналістської етики, адже нині не вистачає методологічної культури: етичної та правової — через брак фахової журналістської освіти й високої мораль-

ної традиції в інтернет-журналістів. Причини цього явища не тільки особистісні, журналістські, редакційні, а й соціальні, морально-психологічні.

*Я кличу смерть — дивитися набридло
На жєбри і приниженнє чеснот,
На безтурботнє і вельможнє бидло,
На правоту, що їй затисли рот,
На честь фальшиву, на дівочу вроду
Поганьблену, на зраду в пишноті,*

*На правду, що підлоті навдогону
В бруд обертає почуття святі,
І на мистецтво під п'ятою влади,
І на талант під наглядом штика,
І на порядність, що безбожно краде,
І на добро, що в зла за служника!
Я від всього цього помер би нині,
Та як тебе лишити в самотині?*

(66-й сонет В. Шекспіра
в перекладі Д. Павличка).

Список бібліографічних посилань

1. Актуальні проблеми інтелектуальної власності в інформаційній сфері : інформаційно-аналітичний дайджест. 9.10.2023. *Центр досліджень соціальних комунікацій НБУВ : вебсайт*. URL: https://nbuviar.gov.ua/images/informaciyni_vidanya/akt_problem_intelekt_vlasnosti/2023_Aktualni_problemu_no07.pdf.
2. Гучні історії з плагіатом в Україні: від Vogue до Литвина. 1.11.2018. *BBC news Україна : вебсайт*. URL: <http://www.bbc.com/ukrainian/features-46063436>.
3. Плагіат і піратство як проблема українського суспільства. 24.03.2019. *Др. Володимир Іваненко : вебсайт*. URL: <https://volodymyrivanenko.com/2019/03/24/плагіат-і-піратство-як-проблема-україни>.
4. Кузнецова О. Плагіат в Інтернет-ЗМІ України: правове регулювання. 11.11.2009. *Медіакритика : вебсайт*. URL: <https://www.mediakrytyka.info/novi-tehnologii-media/plahiat-v-internet-zmi-ukrayiny-pravove-rehulyuvannya.html>.
5. Семків В. О., Шандра Р. С. Інтелектуальна власність : підруч. для студ. неюридичних факультетів. Львів : Галицький друкар, 2015. 280 с.; Бондаренко С. В. Авторське право та суміжні права. Київ : Ін-т інтел. власн. і права, 2008. 288 с.; Вахонєва Т. М. Авторське право і суміжні права в Україні : навч. посіб. Київ : Дакор, 2019. 2-ге вид., перероб. і доп. 576 с.
6. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 № 3792-XII. *Верховна Рада України : вебсайт*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3792-12#Text>; Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав інтелектуальної власності : Закон України від 20.03.2023 № 2974-IX. *Верховна Рада України : вебсайт*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2974-20#Text>.
7. Авторське право. *Велика українська енциклопедія : вебсайт*. URL: vue.gov.ua.
8. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 № 3792-XII. *Верховна Рада України : вебсайт*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3792-12#Text>.
9. Плагіат, піратство, контрафакт: спільне та відмінності. *Копірайт. Правничий дім : вебсайт*. URL: <https://kopirait.com.ua/plagiat-piratstvo-kontrafakt-spilne-ta-vidminnosti/>.
10. Зародження охорони прав інтелектуальної власності у світі. *Віртуальний бібліограф. ХОУНБ ім. О. Гончара : вебсайт*. URL: <https://biblio.lib.kherson.ua/istoriya-stanovlennya-avtorskogo-prava-u-sviti-ta-v-ukraini.htm>.
11. Вахонєва Т. М. Інтелектуальна власність. 29.03.2021. *Велика українська енциклопедія : вебсайт*. URL: https://vue.gov.ua/Інтелектуальна_власність.
12. How to combat book piracy in the publishing landscape. 29.03.2021. *Ingram Book Group LLC : website*. URL: <https://www.ingramcontent.com/publishers-blog/how-to-combat-book-piracy-in-the-publishing-landscape>.
13. How does piracy affect the publishing industry? *Red Points : website*. URL: <https://www.redpoints.com/blog/do-you-know-how-piracy-is-affecting-the-publishing-industry/>.
14. What YA Publishers and Authors Cando to Fight E-Book Piracy. 18.07.2014. *Publishers Weekly : website*. URL: <https://www.publishersweekly.com/pw/by-topic/childrens/childrens-industry-news/article/63357-the-piracy-problem.html>.
15. Piracy. *The Authors Guild : website*. URL: <https://authorsguild.org/advocacy/piracy/>.
16. Актуальні проблеми інтелектуальної власності в інформаційній сфері : інформаційно-аналітичний дайджест. 2023. № 7 (липень). С. 2. *Центр досліджень соціальних комунікацій НБУВ : вебсайт*. URL: https://nbuviar.gov.ua/images/informaciyni_vidanya/akt_problem_intelekt_vlasnosti/2023_Aktualni_problemu_no07.pdf.
17. Керування цифровими правами (DRM). *Вікіпедія : вебсайт*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Керування_цифровими_правами.
18. Як налаштувати сповіщення. URL: <https://support.google.com/websearch/answer/4815696?hl=uk>; Міжнародний форум по боротьбі з підробками та піратством. URL: https://www.chernihiv-oblast.gov.ua/news/1936/mizhnarodniy_orum_po_borotbi_z_pidrobkami_ta_piratstvom; Повідомлення DMCA. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Digital_Millennium_Copyright_Act; Все про Netflix. Що це за додаток і чи варто його купувати? URL: <https://smartik.kiev.ua/vse-pro-netflix-shcho-tse-za-dodatok-i-chy-var-to-joho-kupuvaty/>.

19. Видавець атакує і виграє: захист авторських прав у мережі Інтернет. 6.01.2022. *УАБК* : вебсайт. URL: <http://www.upba.org.ua/index.php/uk/vydavnytstva/item/379-zakhyst-avtorskykh-prav-u-merezhi-internet-vydavets-atakuie-i-vyhraie>.
20. Plagiatsaffäre Guttenberg. *Wikipedia* : website. URL: https://de.wikipedia.org/wiki/Plagiatsaff%C3%A4re_Guttenberg.
21. Карл-Теодор цу Гуттенберг. *Вікіпедія* : вебсайт. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Карл-Теодор_цу_Гуттенберг.
22. Guttenbergs Plagiatsaffäre. *Spiegel Thema* : website. URL: <https://www.spiegel.de/thema/wissenschaftsplagiate>.
23. Науковці знайшли нові епізоди плагіату у дисертації міністра Лісового. ФОТО. 28.03.23. *Українська правда. Життя* : вебсайт. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2023/03/28/253570/>.
24. Тепер можна добровільно відмовитися від наукового ступеня доктора наук: Уряд вніс зміни. 23.05.23. *Судово-юридична газета* : вебсайт. URL: <https://sud.ua/uk/news/publication/271131-teper-mozhno-dobrovolno-otkazatsya-ot-uchenou-stepeni-doktora-nauk-pravitelstvo-vneslo-izmeneniya>.
25. Про створення міжвідомчої групи з подолання піратства у вітчизняному книговидавстві. 10.03.2021. *УАБК* : вебсайт. URL: <http://www.upba.org.ua/index.php/uk/podii/poddii-v-ukraini/item/286-pro-stvorennia-mizhvidomchoi-grupy>.

Mykhaylo Onyshchuk,

*PhD of Historical Sciences, Associate Professor,
Head of the Media Monitoring Department of the Book Chamber of Ukraine*

Larysa Tatarinova,

*Senior Research of the Media Monitoring Department
of the Book Chamber of Ukraine*

**Copyright: fighting piracy and plagiarism in the digital age
(moral and psychological aspect)**

Every day more and more pages are appearing on the Internet with free access to works whose copyright and property rights belong to publishers or individual authors. The practice of using free content in the publishing world dates back long before the digital revolution, even before the Internet. But the main problem facing the publishing sector today is that pirated content and products create direct competition for publishing, inhibiting the development of intellectual property. Piracy in the publishing industry has grown significantly over the past four years, with a significant increase following the first quarantines of the 2019 COVID-19 pandemic. In May 2020, publishing piracy was greater than film, making it the second largest digital piracy media sector after television. The search for a reliable solution to eliminate online piracy of e-books and plagiarism is an urgent need, on which the survival of authorship as a profession, the global development of culture and the flourishing of the most important branch of the creative economy of the countries of the world — the publishing industry — depends.

Keywords: *copyright; property rights; plagiarism; intellectual property; pirated content; publishing piracy; corruption; unauthorized distribution; torrent downloads; copyright protection in the digital age*

References

1. Aktualni problemi intelektualnoyi vlasnosti v informacijnij sferi : informacijno-analitichnij dajdzhest. (2023). *Centr doslidzhen socialnih komunikacij NBUV*. Available at: https://nbuviap.gov.ua/images/informacijni_vidanya/akt_problem_intelekt_vlasnosti/2023_Aktualni_problemu_no07.pdf.
2. Guchni istoriyi z plagiatom v Ukraini: vid Vogue do Litvina. (2018). *BBC News Ukrayina*. Available at: <http://www.bbc.com/ukrainian/features-46063436>.
3. Plagiat i piratstvo yak problema ukrajinskogo suspilstva. (2019). *Dr. Volodimir Ivanenko*. Available at: <https://volodymyrivanenko.com/2019/03/24/plagiat-i-piratstvo-yak-problema-ukrayini>.
4. Plagiat v Internet-ZMI Ukraini: pravove reguluvannya. (2009). *Mediakritika*. Available at: <https://www.mediakrytyka.info/novi-tehnologii-media/plahiat-v-internet-zmi-ukrayiny-pravove-rehuluvannya.html>.
5. Semkiv V. O., Shandra R. S. (2015). *Intelektualna vlasnist : pidruchnik dlya studentiv neyuridichnih fakultetiv*. Lviv: Galickij drukar; Bondarenko S. V. (2008). *Avtorske pravo ta sumizhni prava*. Kyiv: In-t intel. vlasn. i prava; Vahonyeva T. M. (2019). *Avtorske pravo i sumizhni prava v Ukraini : navch. posib. 2-ge vid., pererob. i dop.* Kyiv: Dakor.
6. Pro avtorske pravo i sumizhni prava : Zakon Ukraini vid 23.12.1993 № 3792-XII. (1993). *Verhovna Rada Ukraini*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3792-12#Text>; Pro vnesennya zmin do deyakih zakonodavchih aktiv Ukraini shodo posilennya zahistu prav intelektualnoyi vlasnosti : Zakon Ukraini vid 20.03.2023 № 2974-IX. (2023). *Verhovna Rada Ukraini*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2974-20#Text>.
7. *Avtorske pravo*. (2023). *Velika ukrajinska encyklopediya*. Available at: vue.gov.ua.
8. Pro avtorske pravo i sumizhni prava : Zakon Ukraini vid 23.12.1993 № 3792-XII. (1993). *Verhovna Rada Ukraini*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3792-12#Text>.

9. Plagiat, piratstvo, kontrafakt: spilne ta vidminnosti. (2023). *Kopirajt. Pravnichij dim*. Available at: URL: <https://kopirait.com.ua/plagiat-piratstvo-kontrafakt-spilne-ta-vidminnosti/>.
10. Zarozhennya ohoroni prav intelektualnoyi vlasnosti u sviti. (2023). *Virtualnij bibliograf. HOUNB im. O. Gonchara*. Available at: <https://biblio.lib.kherson.ua/istoriya-stanovlennya-avtorskogo-prava-u-sviti-ta-v-ukraini.htm>.
11. Vahonyeva T. M. (2021). Intelektualna vlasnist. *Velika ukrayinska enciklopediya*. Available at: https://vue.gov.ua/Intelektualna_vlasnist.
12. How to combat book piracy in the publishing landscape. (2021). *Ingram Book Group LLC*. Available at: <https://www.ingramcontent.com/publishers-blog/how-to-combat-book-piracy-in-the-publishing-landscape>.
13. How does piracy affect the publishing industry? (2023). *Red Points*. Available at: <https://www.redpoints.com/blog/do-you-know-how-piracy-is-affecting-the-publishing-industry/>.
14. What YA publishers and authors can do to fight e-book piracy. (2014). *Publishers Weekly*. Available at: <https://www.publishersweekly.com/pw/by-topic/childrens/childrens-industry-news/article/63357-the-piracy-problem.html>.
15. Piracy. (2023). *The Authors Guild*. Available at: <https://authorsguild.org/advocacy/piracy/>.
16. Aktualni problemi intelektualnoyi vlasnosti v informacijnij sferi. (2023). *Informacijno-analitichnij dajdzhest*, 7 (lipen), p. 2. Centr doslidzhen socialnih komunikacij NBUV. Available at: https://nbuviap.gov.ua/images/informaciyni_vidanya/akt_problem_intelekt_vlasnosti/2023_Aktualni_problemu_no07.pdf.
17. Keruvannya cifrovimi pravami (DRM). (2023). *Wikipediya*. Available at: https://uk.wikipedia.org/wiki/Keruvannya_cifrovimi_pravami.
18. Yak nalashtuvati spovishennya. (2023). Available at: <https://support.google.com/websearch/answer/4815696?hl=uk>; Mizhnarodnij forum po borotbi z pidrobkami ta piratstvom. (2023). Available at: https://www.chernihiv-oblast.gov.ua/news/1936/mizhnarodnij_orum_po_borotbi_z_pidrobkami_ta_piratstvom; Povidomlennya DMCA. (2023). Available at: https://uk.wikipedia.org/wiki/Digital_Millennium_Copyright_Act; Vse pro Netflix. Sho ce za dodatok i chi varto jogo kupuvati? (2023). Available at: <https://smartik.kiev.ua/vse-pro-netflix-shcho-tse-zadodatok-i-chy-var-to-joho-kupuvaty/>.
19. Vidavec atakuye i vigraye: zahist avtorskih prav u merezhi Internet. (2022). *UAVK*. Available at: <http://www.upba.org.ua/index.php/uk/vydavnytstva/item/379-zakhyst-avtorskykh-prav-u-merezhi-internet-vydavets-atakaie-i-vyhraie>.
20. Plagiatsaffare Guttenberg. (2023). *Wikipedia*. Available at: https://de.wikipedia.org/wiki/Plagiatsaff%C3%A4re_Guttenberg.
21. Karl-Teodor cu Guttenberg. (2023). *Wikipedia*. Available at: https://uk.wikipedia.org/wiki/Karl-Teodor_cu_Guttenberg.
22. Guttenbergs Plagiatsaffare. (2023). *Spiegel Thema*. Available at: <https://www.spiegel.de/thema/wissenschaftsplagiate>.
23. Naukovci znajshli novi epizodi plagiatu u disertaciji ministra Lisovogo. FOTO. (2023). *Ukrayinska pravda. Zhitty*. Available at: <https://life.pravda.com.ua/society/2023/03/28/253570/>.
24. Teper mozhna dobrovolno vidmovitisya vid naukovoogo stupenya doktora nauk: Uryad vnis zmini. (2023). *Sudovoyuridichna gazeta*. Available at: <https://sud.ua/uk/news/publication/271131-teper-mozhno-dobrovolno-otkazatsya-ot-uchenoy-stepeni-doktora-nauk-pravitelstvo-vneslo-izmeneniya>.
25. Pro stvorennya mizhvidomchoyi grupi z podolannya piratstva u vitchiznyanomu knigovidanni. (2021). *UAVK*. Available at: <http://www.upba.org.ua/index.php/uk/podii/poddii-v-ukraini/item/286-pro-stvorennia-mizhvidomchoi-hrupy>.

Надійшла до редакції 12 жовтня 2023 року

СОЦІОКОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

УДК 001.891.3-044.247(045)

DOI: 10.36273/2076-9555.2023.10(327).19-25

Валентина Ільганаєва,

докторка історичних наук,

професорка, незалежна дослідниця,

e-mail: ilganayeva.v@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8577-2442>

Розвиток інтегрального підходу в методології наукових досліджень і соціальній практиці

У статті розглянуто теоретичні та методичні аспекти інтегрального підходу. Зазначено, що нині склалися передумови додаткової методологічної рефлексії. Актуальність теми пов'язана з потребою осмислення змін, що відбуваються в поняттєвому полі інтеграції як процесу та стану за досягнення цілісності